

**Tien mei negentien honderd veertig, de start van een
bizarre oorlog die vijf jaren zou duren en ook
Koningsbosch kreeg daarvan zijn deel.**

**Mia Marcks-Schroeder heeft van haar beleving, als kind van 8 tot 13
jaar, aantekeningen gemaakt en op papier gezet.
Uit haar herinnering is onderstaande notitie samengesteld.**

Mia bezoekt nog vaak het Massagraf in Montfort

**Kroniek is samengesteld door www.Peijerlandj.nl
op basis van de gegevens van Mia Marcks Schroeder,
Koningsbosch, 15 februari 2019**

Voorwoord

Uit respect voor Mia hebben we haar teksten zo veel mogelijk origineel gelaten om haar emoties en ervaringen geen geweld aan te doen zodat de belevenissen van de Familie Schroeder-Moors ook realistischer zijn.

Door bemiddeling van Lea Montforts-Schroeder hebben de medewerkers van de website: www.pejjerlandj.nl hun medewerking verleend aan de samenstelling van het oorlogsverhaal van de familie Schroeder-Moors

Onderstaand de familie Schroeder-Moors in beeld

Mam en Pap en 13 kinderen

Zij zijn allemaal de oorlog lichamelijk ongeschonden doorgekomen

Hoofdstuk 1: 10 mei 1940 Begin van de Afschuwelijke tweede Wereld Oorlog en de bezetting.

Er kwamen heel veel vliegtuigen over, de mensen stonden met groepjes bij elkaar. De Duitsers waren Nederland binnen gevallen, het was oorlog. 's Morgens op weg naar school kwamen ons de marcherende soldaten tegen keurig in een rij, ze zongen uit volle borst.

Er was bij ons op de straat een kruidenierswinkel die kochten ze helemaal leeg. Aan de school stonden rode kruis wagens. Wij gingen gewoon naar school, men merkte als kind niet veel van de oorlog. Alleen hoorde je over de joden smokkel, soms werden die stiekem over de grens gebracht. De zuster van onze klas vertelde ons van de joden vervolging. Ik vond als kind, dat ze wel een beetje straf verdient hadden, want we hadden pas geleerd dat de joden Jezus aan het kruis hadden genageld. De zuster was heel erg koningsgezind en ze haatte de Duitsers. Onder de zangles leerde ze ons liedjes zoals:

**„Heintje de vijand het zal je rouwen
het zal je rouwen van rommelke bom
Als je meent ons land te houwen
Keer weer om keer weder om enz.“**

We leerden van het luchtalarm, loeide de sirene drie keer, dan was het gevaarlijk en negen keer dan was het veilig.

In het klooster was een onderaardse gang , bij luchtalarm gingen we daar heen tot dat het gevaar geweken was. De kinderen van de hoogste klassen moesten brandplaatjes (fosfor)zoeken die een vliegtuig uitgeworpen had.

En zo begon men de oorlog steeds meer te voelen. We leerden dekking zoeken onder de banken van de school. Ook een verkorte oefening van berouw werd ons geleerd. Thuis karnde mam stiekem de boter want dat mocht ook al niet meer van de Duitsers. Er kwam hoe langer hoe meer afweer geschut. Zo schoten de Duitsers een Engels vliegtuig in brand, de piloot wist nog net op tijd uit het vliegtuig te springen. Iedereen hielp die parachutist, wij deden hem burger kleren en klompen aan en verstopten hem voor de Duitsers. Een paar soldaten kwamen hem echter zoeken en vroegen: „Wo ist der kerl ?“ Toen stapte een Duitse vrouw naar voren en riep: „Da ist er“ , ze hebben hem mee genomen . Het hele dorp was boos op die verraadster.

Er werd door de Duitsers opdracht gegeven om 's-avonds alles te verduisteren er mocht geen kiertje licht uit de ramen naar buiten komen. Zo konden de vliegtuigen niet zo gauw de dorpen zien. 's Nachts kwamen vliegtuigen over die Keulen gingen bombarderen het waren de Engelsen. De Duitsers hadden overal afweergeschut staan en zware schijnwerpers. De stralen van de schijnwerpers waren grote witte strepen, soms vingende ze een vliegtuig in die stralen, dan kwamen de Duitse jagers, en die schoten het vliegtuig neer. Wij vonden dat interessant en mochten 's-avonds vaak kijken naar zo'n luchtgevecht. De lichtkogels, de schijnwerpers, die zich soms kruisten, de witte wolkjes van het afweergeschut, een brandend vliegtuig dat neer werd gehaald. De mensen riepen daar gaat er weer een, en wij vonden dat spannend. Totdat een Engelse bommenwerper voordat hij brandend naar beneden suiste nog gauw de bommen loste. Een grote boerderij stond in brand en wij gingen natuurlijk kijken. Er waren geen mensen dood alleen vee. Overal lagen verbrande koeien, varkens en schapen, de wol van die schapen was een dikke mantel zwarte as. Toen begonnen we het te begrijpen wat die bommen konden aan richten.

Thuis werd altijd naar de radio geluisterd. Dan hoorde je radio oranje totdat alle mensen de radio's moesten inleveren op het gemeentehuis. Later moest iedereen ook de fietsen inleveren. De oorlog nam in hevigheid toe, 's nachts werden we opgeschrikt, er vielen in ons dorp vier grote brisante of kettingbommen, het hele huis schudde. Maar de bommen vielen gelukkig op een kaal stuk land. Mijn broers en ik vonden dat nog spannend. Jongens wat een kraters sloegen die in de grond.

Er kwamen steeds meer Duitse militairen in het dorp en zo gebeurde het dat een Duitse feldwebel, de schuur van onze boerderij moest hebben voor einkwartiering. Twaalf soldaten sliepen bij ons in de schuur. Er was een soldaat uit Osnabruck en een uit Keulen, Polen en ook Oostenrijkers.

Willy uit Osnabruck en Hein uit Keulen waren echte goede mannen.

Ze namen me vaak op schoot en we kregen soms lekkere witte boterhammen van ze. Eten deden ze in de bijkeuken met zijn allen. Het soldij werd ook bij ons uitbetaald want de staf lag ook bij ons.

Overdag hing steeds een verkenners vliegtuig in de lucht rond te cirkelen.

Der Hein, die Duitse soldaat, zei tegen pap, dat we voortaan maar in de kelder moesten gaan slapen. Het was op een vrijdag, soldijdag voor de soldaten. Ze reden met wagens af en aan, der Hein zei: „Heute nacht passiert etwas.“

De kelder werd in gereedheid gebracht. Matrassen en dekens, om op te slapen. Dit werd de bangste nacht uit mijn leven.

Mam bracht ons kinderen al naar de kelder. Het keldertje had een afmeting van drie bij drie meter. Daar lagen dan pap mam en twaalf kinderen.

De Duitse soldaten zaten nog in de bijkeuken te eten. Opeens giert een granaat en knalt tegen het keldergat, het vuur spoot naar binnen de moffen vluchten naar de schuur. Weer floot een granaat, een voltreffer, door het dak de slaapkamer van mijn ouders in. Ik begin te gillen. We kruipen allemaal het gangetje in bij pap en mam. Weer een inslag, ik word hysterisch van angst. Dan begint pap de gebeden van de stervenden te bidden. Iedereen is aan het huilen, we ruiken de brandlucht het stof en de kalk. Soldaat Willy komt ook de kelder in gerend de beschieting duurt voort, het lijkt wel of de nacht weken duurt. Steeds dat fluiten van de granaten steeds dat vuur, mam en pap maar bidden. Ik huilde ik wil niet dood gaan.

's Morgens toen het licht werd, ging pap poolshoogte nemen, ik hoorde hem zeggen het dak is er helemaal van af, de bijkeuken helemaal platgegooid. Er waren geen doden, bij de eerste granaat waren ze allemaal gevlucht.

Negentien granaten waren op ons huis gevallen. Als mijn ouders niet naar soldaat Hein geluisterd hadden, om naar de kelder te gaan, waren we zeker dood geweest.

Mensen van het Duitse dorpje Saefelen, kwamen massaal de grens over. Ze zeiden de oorlog is bijna voorbij, het kan nog maar een paar dagen duren. Een zus van pap kwam ook naar Koningsbosch ze ging met heel haar gezin bij oma wonen. Een van haar getrouwde kinderen kwam met haar gezin bij ons in de voorkamer wonen. Ze moesten niets van Hitler en de Krieg hebben. Heel veel mensen uit de Duitse grensstreek kwamen met het vee en de hele huisraad de grens over. De koeien liepen los door het veld en brulden van de melk. Soms kon men een koe vangen en melken, dat was dan weer een extraatje.

Hoofdstuk 2: Bevrijding leek dichterbij te komen

Het werd steeds gevaarlijker, de Engelsen zaten al in Sittard, iedere keer gierden de granaten en nu vielen er de eerste doden. De moffen namen bezit van de school, en wij hoefden niet meer naar school. Een klasgenootje werd door een granaatscherf een been afgerukt. Met paard en wagen werd ze naar het ziekenhuis in Roermond vervoerd, bijna was ze dood gebloed.

**v.l.n.r. Gonny, Leny, Mia
Theo, Elly, Tiny**

In Koningsbosch woonde een jonge knappe vrouw, van achter in de twintig. Als die in de kerk zat kon ik mijn ogen niet van haar af houden, ze was heel knap. Ik heb al verteld, dat als er iets gebeurde met bommen en granaten, wij altijd gingen kijken hoe erg het was. Bij weer zo'n granaatvuur hoorde ik mam zeggen, er zijn drie jongen mensen omgekomen. Daarbij was ook die jonge knappe vrouw Gerta zo heette ze, de mensen vertelden dat Gerta door een granaatscherf het hoofd was afgerukt. De doden lagen in de school op de grond, dit wou ik niet geloven en ging met nog een paar kinderen kijken. Dat was in die tijd heel normaal. Daar lagen inderdaad de doden, waaronder ook die knappe jonge vrouw het hoofd zo dacht ik zit er toch nog op, maar ze hadden verband om haar hals gedaan, ze was heel wit in haar gezicht, de handen had ze gevouwen. Ze was nog veel mooier zoals ze daar lag. Een paar soldaten joegen ons weg, "Heraus"

Omdat we in de frontlinie lagen werd onder de buurt besloten een stevige bunker te bouwen, bij ons in de wei. Er werd een hele grote kuil gegraven de burens sleepten dikke ijzeren balken aan en heel veel balen stro. Het moest een schuilplaats worden voor zo'n dertig mensen. Er werden twee uitgangen gemaakt, een nooduitgang, pap zei als die uitgang door een granaat instort kunnen we nog altijd door de andere naar buiten kruipen. We sliepen al een hele tijd in de kelder in afwachting tot de bunker klaar was.

Zus Gonnie en ik hebben eens, met de brandende kaarsen die als licht dienden, onze voorletters op het betonnen dek van de kelder geschreven. Met de zwarte rook van de kaars de initialen M.S en G.S. Iedere avond werd de rozenkrans gebeden voor de vrede. In Echt werden twee joodse zusters, waaronder Edit Stein door de Duitsers weggevoerd. In het klooster waren de zusters van Bethanië

komen wonen. Daar zaten verschillende onderduikers bij. Ze hadden een wasserij waar de mensen uit het dorp hun kleren konden laten reinigen. De zusters werkten ook op het land, ze liepen dan in groepjes biddend naar het veld en wij er achter aan. Het viel mij op dat er een hele grote zuster bij liep met baardharen en hele grote voeten. Steeds baden ze het latijnse weesgeloofje, ik ken het nu nog uit mijn hoofd. Naderhand hoorde we vertellen dat die zusters bij het verzet zaten.

Het werd tijd dat we in de schuilkelder gingen slapen. Er waren al drie boerderijen verwoest. Bussen met water werden de bunker in gedragen, want zo werd ons verteld, als de moffen met brandbommen gooiden moest je een natte doek voor je mond houden. We hoorden de vliegtuigen overkomen, de spanning was om te snijden. Op een boerderij was een brandbom gevallen en niet afgegaan, de hele omgeving werd afgezet, de mensen werden gewaarschuwd om ramen en deuren open te zetten. De moffen hebben toen die bom laten ontploffen. De hele boerderij en het huis ernaast werden met de grond gelijk gemaakt.

Begin september stortte een Engels vliegtuig neer bij het klooster van Lilbosch, vijf mensen vonden de dood. De EHBO verleende eerst hulp. Een paar weken later werd de staatsmijn Maurits gebombardeerd er vielen veel doden. Wij stonden buiten te kijken de hele lucht was een rode gloed.

Op Koningsbosch kwam een soldaten kerkhof, er stond het woordfriedhof op. Het lag dicht bij de kerk, soms gingen we kijken, als ze de soldaten begroeven. Een laatste groet; „geef acht“ en dan sloegen ze de laarzen tegen elkaar en vertrokken. Steeds hoorde men de mensen zeggen, het kan niet lang meer duren. De winter stond voor de deur en sommige mensen hadden al de rood wit blauwe vlag klaar liggen, de bevrijders waren al tot Sittard doorgedrongen.

Hoofdstuk 3: Evacuatie met alle kommer en kwel en de verschrikkelijkste oorlogsperiode:

Toen kwam het bevel van de gemeente: “Alle burgers moesten evacueren “ zes november 1944 mocht er niemand meer in de huizen zijn.”Het was te gevaarlijk in de frontlinie“, wat een ramp, de voorbereidingen werden getroffen.

Stiekem werd nog gauw een rund en een varken geslacht, de burens hielpen mee iemand moest op wacht staan om te kijken of er geen Duitsers in de buurt waren. Mijn oudste broer kreeg met soda water de voeten geschuurd en moest in een houten bak met zijn voeten het vlees voor de worst klein trappen. De koteletten

werden in geweekt en het spek gepekeld. De bewoners van Koningsbosch moesten naar Montfort of Posterholt. Zo gebeurde het dat mijn vader, 's-morgens vroeg op pad ging om te kijken waar we onderdak konden vinden. Maar helaas, 's-avonds kwam hij doodmoe terug overal had hij gevraagd, maar nergens was plaats voor zo'n groot gezin. Als de bewoners vroegen, voor hoeveel personen en als pap zei veertien, schudden ze van nee dat gaat niet

We moesten toch weg en pap zei als we niets vinden dan graven we een bunker in het bos. De matrassen werden uit de kelder gesjouwd maar achteraf konden die toch niet mee. De volgende morgen was het zover, we moesten Koningsbosch verlaten. Paard en wagen werden ingespannen alleen het aller nodigeste ging mee. De huisraad: zoals ketels borden koppen messen en vorken enz. de voorraad eten zoals vlees aardappelen brood, ook een paar zakken meel, dekens en kleding. Wij de kinderen kregen zoveel als mogelijk alles over elkaar aan. De kar was afgeladen vol, de kleinste vier kinderen van twee, vier vijf en zes mochten op de kar. De rest moest lopen de koeien werden achter de kar gebonden. Nog even keek pap alles na en zette het kippenhok open, want de kippen konden toch niet mee die moesten thuis blijven.

Een van de vele ontredderde Evacuatie Karavanen, verdreven van huis en haard

We vertrokken, wat een karavaan was het, net of alle mensen tegelijk vertrokken sommige hadden een handkar of een vol geladen fiets. Vier km lang was die stoet mijn zus van vijftien sloeg met een paraplu op de koeien als die niet wilden lopen Een koe die geen stap meer wilden zetten maakte pap los en joeg ze weg. Overal hoorde men de dieren loeien en wij trokken gelaten verder. Op de weg van Diergaarde naar Putbroek kwamen al mensen terug ze vertelden, heel Montfort

zit vol. Wij stopten halverwege, bij een boerderij in de Peel, zo werd het daar genoemd, Pap vroeg aan de boer of we in de schuur mochten blijven, hij gaf hem een zeug en vijf biggen als we daar met ons gezin en het vee mochten blijven. En ja hoor, er werd in een hoek van de schuur wat stro op de grond gelegd en daar kwamen de dekens op. Alles werd uitgeladen, onze koeien, vijf waren het er nog, mochten bij de boer in de koeienstal. Mam smeerde ons een paar boterhammen. Om te slapen gingen we allemaal naast elkaar op het stro liggen er kwamen steeds meer mensen. Het was een geroezemoes van pratende mensen, het werd er erg vol. Naast de schuur was een huis in aanbouw, het ruwe metselwerk was klaar en het dak zat er op, er zaten nog geen vloeren, deuren en ramen in. Pap vroeg aan de boer of hij er een vertrek van mocht hebben om te huizen. Mam was er heel blij mee want dan kon ze tenminste stoken en koken.

We hadden een potkachel mee genomen. In die kamer waren drie muurtjes gemetseld van zo'n halve meter hoog, dat was de kruipruimte, daar moest nog een vloer overheen. Ik vond het heel eng dat er geen kelder was. Ondertussen zaten we met 134 mensen bij elkaar in de schuur. Gezinnen uit Koningsbosch, Maasbracht, het Duitse Saefelen, Illikhoven en Echt ieder gezin vond een plekje in de schuur. Pap sloeg een paar vloerkleden met spijkers aan de balken, zo hadden we een beetje privé. Soms hoorde je 's-nachts de kinderen huilen. Er was geen WC er stond een emmer in een hoek. Een vrouw riep iedere avond haar zoon van dertien Alfons op staan plassen, anders deed hij het in zijn bed. Die emmer was veel te gauw vol en dan werd er geruzied wie de emmer leeg moest maken. Wij hadden gelukkig met ons gezin een eigen emmer. Later werd er een nood WC buiten gemaakt. In het nieuwe huis waren alleen beneden kamers, een trap naar boven was er niet. Vier gezinnen hadden er een kamer. een gezin uit Echt moest door onze kamer lopen om bij hun kamer te komen dat vonden we niet erg, want we zaten meestal toch in de schuur om te kaarten. In onze kamer werd van wat oude planken een stuk vloer gemaakt, het potkacheltje bleef in de kruipruimte staan. Voor die laatste meter waren er geen planken meer. In dat gat gingen we ons warmen als het koud was. Dikwijls zaten we met zo'n vijven naast elkaar op de vloer de benen lieten we dan in de kruipruimte hangen. Wassen moesten we ons in de beek. Die stroomde tweehonderd meter verderop langs de schuur. We hadden licht gevulde zeep, die op het water bleef drijven, daar moesten we heel zuinig mee zijn. Mam deed de was ook in de beek en dat in November.

Montfort was vier km verder en daar moesten we het brood halen. We gingen altijd met tweeën brood halen. Er werd dag en nacht gebakken voor zo veel

evacues, het was niet bij te houden, men moest uren in de rij staan. Eerst kwamen de vaste klanten aan de beurt, dan de inwoners van Montfort en als laatste de evacues , en soms was het gewoon op .

Dicht bij de molen in Montfort lag een bosje naast de weg .Daar hadden de Duitsers afweergeschut staan .En zo kwam het op een keer dat mijn broer van elf

Duits afweergeschut (Flak)

en ik weer voor brood naar de bakker moesten en er Engelse vliegtuigen over kwamen, wij waren net langs het bosje waar de Duitsers lagen en die begonnen op de vliegtuigen te schieten. Er was nergens een mens te zien, alleen mijn broer de hond en ik. Op eens kwam een vliegtuig omlaag gedoken en begon op ons te schieten. Wij lieten ons direct vallen, ik duwde de hond onder me, de kogels floten ons om de oren, maar we werden niet geraakt. Toen het rustig was renden we vlug naar huis en vertelden ons nare avontuur. Het werd te gevaarlijk om brood te halen en men besloot om een bakoven te bouwen. De boeren gingen het graan met een vlegel dorsen. Iemand had een hand molen en zo gebeurde het dat er voor 134 mensen zelf het brood werd gebakken.

Hoofdstuk 4: De Onderduikers:

Een vriend van pap woonde met zijn gezin als evacu  in Montfort. Ze wilden met dertig personen de vrijheid tegemoet. Ze hadden op advies van een Duitse feldwebel (die een verrader bleek te zijn) een poging ondernomen, om door de Duitse linies te trekken naar bevrijd gebied. Ze werden door de soldaten overvallen en in een vrachtwagen afgevoerd naar Duitsland. Twee jongens van de familie Tholen lieten zich van de vrachtwagen vallen en konden vluchten. 's Nachts kwamen ze bij ons aan en vertelden het hele verhaal over die Duitse soldaat die ze hadden vertrouwd, ze hadden hem met geld en juwelen betaald. Ze waren naar ons gekomen omdat de Duitsers hun dan niet zo snel konden vinden. Als Duitsers in aantocht waren werden ze onder de vloer verstopt. Ze vertelden dat ze gehoord

hadden dat een soldaat zei: „Der zwartrok ist er nicht dabei“

Ze bedoelden de Kapelaan, mam is nog snel naar Montfort gegaan om de kapelaan te waarschuwen, maar het was te laat, ze zag noch net hoe hij werd afgevoerd. Ze zijn op een paar na alle dertig in Buchenwald en Ravensbruck vermoord.

Steeds waren de Duitsers op zoek naar mannen, om voor hun te arbeiden. De boerderij waar wij zaten lag nog al afgelegen, als de Duitsers kwamen kon je dat nog al goed zien. Onze hond die eens een trap van een soldaat had gekregen ging dan als een wilde te keer, Als de hond zo fel begon te blaffen, dan vluchten die twee onderduikers pap en de rest van de mannen onder de vloer.

Ons jongste broertje Andre van twee was ziek. Mam had hem op de arm toen twee soldaten de deur open gooide en riepen: “ Wo sind hier die männer“. Een soldaat richtte het pistool op mam, wij begonnen allemaal te huilen. Maar mam vertelde heel kalm dat er geen mannen waren en er difterie heerste. Deze kleine ze wees op mijn broertje, is al heel ziek. Voor besmettelijke ziektes waren de soldaten bang en maakten snel dat ze weg kwamen. Ze hadden eens moeten weten dat ze op twee onderduikers stonden. De jongens hadden natuurlijk alles gehoord en waren blij dat het weer goed was afgelopen.

De landweg van Diergaarde naar Montfort zat vol kuilen en zo gebeurde het dat een Duitse keuken wagen in de modder vast kwam te zitten. De soldaten kwamen om hulp vragen, ze wilden mannen hebben om de wagen uit de modder te trekken mam zei “Hier sind keine männer, die sind allen nach Deutschland “. Dan moesten maar vrouwen mee, ook mijn twee oudste zussen ze waren zestien en zeventien jaar. Na een paar uur kwamen ze terug het was bijna donker, ze hadden de wagen die vast zat over moeten laden naar een andere wagen. Als ze de kans kregen gooiden ze snel wat van de lading in de greppel . Toen het donker was en de kust veilig, werd de buit gehaald wat een feest was dat.

Er zaten stukken zeep, lucifers, suiker, koffie en rozijnen in. Oh wat was mam blij. Morgen kook ik karnemelkse pap met rozijnen zei ze.

Met die twee onderduikers er bij waren we met zestien personen. Er werd dus een hele grote ketel pap op de potkachel gekookt. Ik moest roeren tot het mengsel kookte anders schiftte de pap . Ik hoorde de onderduikers zeggen we eten vanavond wel twee borden en ik dacht als er dan maar voor mij genoeg over blijft. Wij hadden in die ellendige tijd veel last van hoofdluis en ik begon me op mijn hoofd te krabben en deed net of ik een luis in de pap liet vallen en dat herhaalde ik een paar keer en ja hoor het werkte , toen we aan tafel gingen

hadden die onderduikers geen trek meer, Ik heb twee volle borden gegeten.

Hoofdstuk 5: De zondags mis in Evacuatie tijd.

Het was veel te gevaarlijk geworden om zondags in Montfort naar de mis te gaan. Daarom kwam Kaplaan Koenen naar ons toe om de mis te lezen. In het midden van de schuur werd een altaar gemaakt. Dat bestond uit een tafel met een wit laken erover heen, wat kaarsen er op en de mis kon beginnen. Ook werd er gezorgd dat de mensen konden biechten. Zoals ik al verteld heb stond er naast de schuur een huis wat nog niet klaar was, In iedere kamer woonde een gezin. Bij de familie van Pol werd in de kamer gebiecht. Er werd een oud meelzeef op de tafel geplaatst tussen de kapelaan en de biechteling, zo hoefde men zich niet zo te schamen. IK heb een keer gebiecht terwijl een klein kind van de familie van Pol in het hobbelpaardje zat te schommelen, die begreep toch nog niet wat daar besproken werd en wij hadden weer een schoon geweten.

Vier kindjes zijn in die tijd op de boerderij overleden, een ervan was Roosje van Pol, deze kleine meid lag opgebaard in haar bedje in de schuur.

Op deze foto is Roosje al een sterretje aan de hemel.

De ouders wilden nog een laatste foto van Roosje maken. Heel voorzichtig werd ze met het bedje naar buiten gedragen, want het was te donker in de schuur. Het had die nacht gesneeuwd. Nog zie ik dat bedje met dat kindje in de sneeuw staan. Ze was zo mooi net een engeltje. Dit kindje heb ik mee begraven. Het kistje werd op een slee gezet, de vader trok gelaten het sleetje voort, in stilte liepen we achter haar aan. In Maria Hoop op het kerkhof hebben we haar begraven en bedroefd liepen we door de sneeuw terug naar Putbroek.

Hoofdstuk 6: Kerstmis 1944:

Die kerst zal ik nooit vergeten. Ik was twaalf jaar en net als het kindje Jezus sliepen we op stro. Alles werd klaar gemaakt voor de nachtmis, ook ontbrak het kerststalletje niet. Kapelaan Koenen kwam met twee jongens, die misdienaar waren, vanuit Montfort naar de schuur om in de Peel de nachtmis te lezen. We gingen met z'n allen om de offertafel staan . Wij, de kinderen (en dat waren er heel veel) mochten vooraan staan. Het werd een enerverende nachtmis. De mensen zongen stille nacht en nog meer kerst liedjes. Tussen door hoorden we de bommenwerpers over vliegen. Een gierig oud vrouwtje uit Saefelen bleef met haar dikke kont op haar ton gevuld met pekelspek zitten, ze was bang dat er iemand iets uit zou stelen. Een paar muizen liepen over het stro, pats een misdienaar sloeg met een lat de muis dood. Die misdienaar werd mijn man. Maar dat kon ik toen nog niet weten. Af en toe hoorde je een baby huilen. De communie werd uitgereikt. De kapelaan had de hosties mee gebracht uit Montfort we kregen allemaal de communie, de hosties die over waren at de Kapelaan van de honger allemaal op, ik weet nog goed dat ik dacht: nu is die man heel erg heilig met zo veel Jezuskes in zijn hartje .

De oorlog werd steeds heviger en mam had bijna geen kleren meer om ons aan te trekken. Op een morgen zei mam, gaan jullie maar met z'n drieën naar het klooster in Maria Hoop. Vraag daar maar aan de zusters, of ze soms iets hebben voor jullie om aan te trekken. Het was erg koud, het had gesneeuwd. Samen met mijn twee zusjes gingen we te voet door die barre kou op weg naar het klooster, Onderweg werd uitgemaakt wie het woord zou doen en jawel hoor ik was de klos. Bij het klooster aan gekomen, trok mijn oudere zus aan de bel. Ze duwde mij naar voren, een zuster deed open en liet ons op de gang. Want was het daar lekker warm . De zusters konden we horen zingen, van de herdertjes lagen bij nachte maar ook wij sliepen op stro in een schuur. Na een tijdje gewacht te hebben kwam een zuster naar ons toe en vroeg met lieve stem wat we kwamen doen. Van twee kanten werd er in mijn rug gepord, en heel bedeesd kwam het er uit, "Zuster heeft u soms iets voor ons om aan te trekken" Er blafte een hond, koest Bello, zei ze. Terwijl ze me aankeek vroeg ze of ik het nog eens wilde zeggen . Door het blaffen van de hond heb ik je niet verstaan. Weer porden mijn zusjes me in de rug, zuster we hebben het koud en geen kleren meer. Poeh wat was ik opgelucht dat het er uit was, de zuster bracht ons naar de spreekkamer. En jawel hoor we kregen

kleren. Ik kreeg een mooie witte trui met een geborduurd tennis racket erop . Mijn twee oudere zussen mochten gebreide wollen jurken aan trekken. Dol gelukkig bedankten we ons en togen in die prachtige bijna deftige kleding huiswaarts of te wel terug naar de schuur.

Hoofdstuk 7: De bombardementen op Montfort

Na de bombardementen veranderde Montfort in een spookdorp

Bijna alle mensen van Koningsbosch en omstreken waren geëvacueerd in Montfort. In plaats van veilig werd het daar het mikpunt van granaten en bombardementen. Twee honderd mensen vonden er de dood . Negentien neven, nichten en tantes van ons werden er door de bommen gedood. Een broer van ons mam kwam te voet van af Montfort, huilend zei hij Lieke ik heb niemand meer, ze zijn allemaal dood. Mijn vrouw mijn vier kinderen (van zes, vier, drie, en een half jaar) Zijn schoonouders met familie, ze zaten allemaal in de kelder, waar niemand meer levend uit gekomen is. Mijn oom was toen de eerste bommen vielen even in de paardenstal, hij kreeg geen kans meer om in de kelder te komen. In de keuken viel hij achter het fornuis, toen stortte het hele huis in mekaar, hij heeft drie uur onder het puin gelegen, en maar roepen tot ze hem vonden. Toen hij bij ons in de Peel aan kwam was hij helemaal overstuur en hij zat helemaal onder het bloed en raar genoeg een pijp in zijn hand, hij huilde: „Nu heb ik niemand meer”. Deze lieve oom was mijn peetoom, die zo ontroostbaar was. Een zus van pap trof het zelfde lot , ze zaten ook in een kelder met twaalf kinderen. Toen de kelder instortte riep ze de namen van de kinderen een voor een ze hoorde zachtjes kreunen, maar voor dat ze onder het puin vandaan werden gehaald wist ze al dat er minstens vijf door verstikking overleden waren. Mijn tante kwam bij mijn vader om troost te vinden en wij luisterden maar steeds naar

die verschrikkelijke verhalen. Haar oudste zoon van vier en twintig met zijn vrouw die zwanger was, haar oudste dochter van drie en twintig met man en baby allemaal dood . Een dochter van zestien en nog een zoon van twaalf.

Mijn peetoom waar ik bijna dagelijks kwam kon maar niet over zijn verdriet heen komen. Hij nam mij soms op schoot en met tranen in de ogen en zei dan, je lieve vriendinnetjes zijn er niet meer, je kunt er nu niet meer mee spelen. Dit heb ik heel slecht kunnen verwerken .

Bevrijders op weg van Pey naar Koningsbosch

Hoofdstuk 8: De bevrijding:

Montfort op 24 jan. 1945 en Koningsbosch op 19/20 jan 1945

Toen Montfort was gebombardeerd naderde het eind van de oorlog. We zaten met zijn allen in de schuur toen er in de verte twee tanks verschenen. Je wist niet of het Duitse of Amerikaanse tanks waren. De mannen durfden niet uit de schuilplaats te komen. Mam vroeg aan mijn oudste zussen, of ze er naar toe wilden gaan. Als het Duitsers waren zouden ze vertellen dat ze naar de dokter in Diergaarde moesten. Als het Amerikanen waren zouden ze een teken geven. Zo gingen mijn twee zusjes op pad. Ondertussen werd er een wit laken aan een stok gebonden en afgewacht. De spanning in de schuur was om te snijden. Zo konden we zien dat de zusjes bij de tanks aan kwamen. Soldaten tilden die twee op ze zwaaiden en ze werden boven op de tank gehesen, toen werd de witte vlag onder luid gejuich uitgestoken. Een soldaat die Nederlands sprak had aan mijn zus gevraagd of er Duitse soldaten in de schuur zaten. Mijn zussen vertelde dat er alleen gezinnen met kinderen waren. De tanks kwamen in beweging en zo werden we bevrijd. Mijn oudste broer is toen in een van die tanks gestapt, want hij wist dat verderop in een boerderij nog Duitsers waren, ook achter een stromijt lagen nog Duitsers die zich niet wilde overgeven, ze zijn allemaal door die tanks dood geschoten.

Hoofdstuk 9: Terug naar huis februari 1945

Luchtfoto van het ouderlijk huis

Daar we nog een oude fiets zonder banden hadden werd er besloten, dat mijn oudste zus en ik al voor zouden gaan. Dan konden de anderen met kar en paard en het vee nakomen. Weer had het een dik pak gesneeuwd. Toen we zo'n tien minuten gelopen hadden zagen we dat er bordjes langs de weg stonden, daar stond op (miene). Overall staken takjes uit de sneeuw verder moesten we tussen een paar balken lopen. Zonder dat we het wisten waren we door een mijnen veld gelopen, dit was de kortste weg naar huis. Toen de rest van de familie huiswaarts keerde kregen ze te horen dat ze een andere weg moesten nemen. De gebruikelijke weg lag vol met landmijnen. Twee burgers van Koningsbosch zijn op een landmijn getrapt en gedood. Bij ons thuis aan gekomen, wat een ravage, alles was kapot. Er zaten geen ramen, deuren of vloeren meer in ons huis. In de kamer was een kuil gegraven. In de kelder zaten Amerikaanse soldaten die vertelden ons dat we naar het klooster moesten. Veel families waarvan het huis kapot was kregen onderdak in het klooster.

Langzaam kwam de hulp actie op gang, die geen kleren meer hadden konden zich melden bij de HARK (hulp actie rode kruis). Veel mensen hadden schurft en luizen, wij ook . In de kleuterschool waren zusters die de mensen behandelden. We moesten ons helemaal uitkleden en werden ingesmeerd met een witte zalf. Ook kreeg mam poeder mee om ons te ontluizen. Allemaal kregen we een beurt, flink DDT poeder op ons hoofd, daar werd dan een handdoek om gebonden, je werd bijna gek van de jeuk. Na een nacht slapen werd 's morgens het haar gewassen en het leed was geleden.

De soldaten die in de evacuatie op Koningsbosch verbleven, hadden een grote wanorde gesticht. Zo kon het gebeuren dat je een verkeerd meubelstuk in huis had. Bij ons in het huis hingen verschillende klokken die niet van ons waren, door

de ordendienst werd bevolen dat alle mensen meubelen of huisraad wat hun niet toe behoorden naar een grote zaal te brengen, daar werd dan uitgezocht wat van wie was. Mam kreeg van de HARK een grote zwarte mantel. Die werd thuis direkt los getornd. Er werd een manteltje voor mij van genaaid. Apetrots was ik met die nieuwe jas, maar het duurde niet lang. Toen ik op een dag naar de winkel moest stond er een vrouw in de winkel, ze bekeek me een tijdje en snauwde me toe: "Hoe kom jij aan die mantel, dat stof ken ik, dat is van mijn jas geweest, jullie hebben die gestolen". Ik wist me geen raad en ben de winkel uitgevlucht en huilend kwam ik thuis. Mam is toen naar die vrouw gestapt, ze kon bewijzen dat ze die mantel gekregen had .

Hoofdstuk 10: Naar België

Een zus van mam was kloosterling in een klooster in België. Omdat ze het laatste half jaar niets meer van ons vernomen had, kwam ze met moeder overste naar Koningsbosch, ze wist niet of wij nog leefden. Ze konden niet geloven wat wij beleefd hadden. De beschieting en alle ellende die wij hadden doorstaan en hoe het er nu bijstond. Ze besloot om drie kinderen (ik was er een van) mee te nemen naar het klooster om aan te sterken. Ik voelden me al een hele tijd niet lekker. Daar aangekomen kregen we een echt bed om te slapen. Voor ons was alles nieuw. De Zusters lieten ons onderzoeken. Met mijn twee zussen ging het goed, maar ik moest naar het consultatie bureau. Daar werd ik door een zwarte leger arts onderzocht. Ook kreeg ik drie krasjes op mijn arm. Hij bekeek mijn rug en zei iets van heilgymnastiek .

De zusters moesten mij maar direct in bed stoppen zei hij. Op weg terug naar het klooster ging zuster Lea nog met ons winkelen. Overal moesten we daar dan vertellen wat we beleefd hadden. Van de beschietingen van ons huis en de verschrikkelijke nacht in de kelder. De Zuster kreeg dan overal iets toe gestopt zonder dat ze moest betalen. Wij zijn er twee jaar geweest.

Dit waren Mia's herinneringen aan een bewogen oorlogsperiode op Koningsbosch en in Putbroek, deze memoires zijn ook bestemd als postume eer en dank aan haar vader en moeder en de voorzienigheid die er voor gezorgd hebben dat de gehele familie de oorlog overleefd heeft en mee kon gaan werken aan de wederopbouw.

Pap en Mam Schroeder Moors

waaraan de kinderen zoveel te danken hebben

**9 kleine schroederkes 1936:
Jo, Theo, Leny, Toos, Tiny, Griet, Mia, Gonny en Frits**

***Cognoscat generatio Altere“
“Dat het volgende geslacht alles wete“
uit gedenkbundel 50 jaar Lilbosch***

Nawoord:

In 1954 kwam er een zware Duitse motor het erf op rijden. Achter op zat een kind van 7 jaar . Het was die Duitse soldaat Hein met zijn dochter Elke. Hij kwam kijken of de familie Schroeder de oorlog overleefd had. Het weerzien werd een groot feest. Mijn ouders hadden inmiddels wel al contact met der Willy uit Osnabrück Hein dacht dat Willy was gevallen en andersom ook. Door mijn ouders kwamen die twee weer bij mekaar.

Een jaar later kwam Hein met Elke mij en Lea halen, ik mocht mee bij hun op vakantie, hij had een klein blauw autootje een luit. Midden op de hangbrug over de autobaan is hij gestopt en wij zij gewoon uitgestapt om naar Dom van Keulen te kijken die je van daar goed zien kon.

Als ik er nu over heen rij denk ik altijd aan ome Hein, de vriendschap is er nu nog Elke is vorig jaar overleden en ik heb in de kerk het bijzonder verhaal van onze vriendschap voorgelezen. Geen vijand maar een hele lieve man die de familie het leven heeft gered

De kinderen van Elke zetten de vriendschap voort .

De Duitse soldaat Hein

De Duitse soldaten Hein en Willy met hun vrouwen

www.pejjerlandj.nl, februari 2019

Samensteller René Rutten

Copyright © Pejjerlandj